

Z kontaktów zagranicznych Biblioteki Głównej UMCS x/

2. Centralna Biblioteka Naukowa Akademii Nauk Mołdawskiej SRR w Kiszyniowie, Prospekt Lenina 1 /Central'naja Naučnaja Biblioteka Akademii Nauk Moldavskoj SSR/.

Uniwersytet M. Curie-Skłodowskiej dzięki swemu wydawnictwu "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska" utrzymuje liczne kontakty wymienne z wieloma instytucjami w kraju i za granicą. Szczególnie bliskie związki łączą naszą uczelnię z bibliotekami radzieckimi. Wymianę prowadzi się nie tylko z wielkimi bibliotekami Moskwy i Leningradu, ale i z bibliotekami poszczególnych republik. W latach sześćdziesiątych Uniwersytet rozpoczął wymianę z Republiką Mołdawską.

Mołdawia, obecnie jedna z najszybciej rozwijających się republik Związku Radzieckiego obejmuje obszar 33,7 tys.km², ludność 3,4 mln. Kraina położona w dorzeczu Dniestru i Prutu słynie z uprawy winorośli i drzew owocowych, a także innych płodów rolnych. Rozwija się tu głównie przemysł spożywczy. Historia Mołdawii sięga początków naszej ery. Niegdyś potężne Księstwo Mołdawskie, kolejno uzależnione od Węgrów, Turków, Rosji. W XIX w. z ziem między karpataми Wschodnimi a Dniestrem utworzono Rumunię, w skład której weszła Mołdawia wraz z Wołoszczyzną. Po I wojnie światowej lewo-brzeżna Mołdawia zostaje przyłączona do Ukraińskiej Republiki ZSRR. W latach 1924-1940 wydzielona w Mołdawską Autonomiczną Republikę. W roku 1940 połączona z Besarabią w Mołdawską Republikę Socjalistyczną Związku Radzieckiego ^{1/}.

Stolica Mołdawii Kiszyniów stanowi dziś duży ośrodek przemysłowy i kulturalny, znajduje się tam 6 wyższych uczelni i Akademia Nauk, powstała w 1961 r. Jej centralna biblioteka już od 1962 r. jest w kontakcie z naszym uniwersytetem, który wysyła tam "Annales"

x/ Cz. 1 : Biuletyn R.17: 1969 nr 1/2 s. 1-3.

1/ Mała Encyklopedia Powszechna PWN W-wa 1969 s. 664-665.

Sec. A, AA, B, C, E, F, G. W zamian Uniwersytet otrzymuje z wydawnictw periodycznych: "Izvestija Akad. Nauk Mold. SSR", Ser. Fiz.-Techn. i Matem. Nauk, Ser. Obščet. Nauk, Ser. Paleontologia i Stratygrafia oraz "Matemičeskije Issledovanija", "Elektronnaja Obrabotka Materialov", nadto przysyłane są broszury i książki.

Nadchodzące wydawnictwa przekazywane są wg specjalności do zakładów UMCS i IR, większość z nich trafia do Biblioteki Głównej UMCS. Niedawno przysłano nam niewielką powieloną broszurę Kidel, Gucul. "Iz istorii Akademičeskoj Biblioteki Moldavskoj SSR", liczącą 32 strony ^{1/}.

Krótki ten zarys historii centralnej biblioteki naukowej Mołdawii jest interesujący, ponieważ stanowi przykład jak bardzo dzieje biblioteki i księgozbioru związane są z dziejami narodu. Wojny, okupacja, zmiany granic państwa - wszystko to pociąga za sobą nie tylko rozproszenie i niszczenie książek, ale przyczynia się do stałych przeobrażeń instytucji, opiekujących się biblioteką, co z kolei powoduje zmiany w samej bibliotece. Dlatego zapoznanie się z książką Kidela i Gucula wydaje się być rzeczą pożyteczną.

Dzisiejsza biblioteka Akademii Nauk w Kiszyniowie trudno miała start i burzliwe dzieje przypadające na okres II wojny światowej. Za jej początek uważać można bibliotekę Instytutu Historii, Językoznawstwa i Literatury, powstałą w 1939 r. w Tyraspolu, dawnej stolicy Autonomicznej Republiki Mołdawskiej. Instytut składał się wówczas z dwóch wydziałów: historii i językoznawstwa i literatury. Biblioteka naukowa Instytutu rozpoczęła gromadzić swój księgozbiór pod kątem potrzeb tych wydziałów. Latem 1940 r. Związek Radziecki zajął Besarabię, w sierpniu tegoż roku utworzono Mołdawską Republikę Socjalistyczną, w skład której weszły ziemie Autonomicznej Republiki Mołdawskiej oraz część Besarabii. Stolicę przeniesiono do Kiszyniowa. W ślad za tym Instytut z Tyraspola został również przeniesiony do Kiszyniowa i tu reaktywował swoją

1/ Kidel A.C., Gucul L.A.: Iz istorii Akademičeskoj Biblioteki Moldavskoj SSR Kišinev 1968 Red. - Izd. Otdel Akademii Nauk Moldavskoj SSR 8° s.32.

działalność, posiadał wówczas nowy wydział geografii i ekonomiki. Biblioteka składała się z kilku tysięcy książek i czasopism w języku rosyjskim i mołdawskim z dziedziny historii, filozofii, literaturoznawstwa i innych nauk humanistycznych. Obok kompletów gazet mołdawskich biblioteka posiadała dzieła wielu uczonych rosyjskich jak geografa L.S. Berga, filologa H.S. Derżavina, przyrodnika i gleboznawcy V.V. Dokućajeva.

W latach 1940 - 41 wiele księgozbiorów prywatnych było wziętych pod ochronę państwa i przekazanych do biblioteki Instytutu. W 1941 r. przed wybuchem Wielkiej Wojny Ojczyźnianej biblioteka posiadała ciekawy księgozbiór, na który składały się z jednej strony książki w językach obcych, z drugiej literatura narodowa. Specjalnie cenna była kolekcja starodruków rosyjskich XVII i XVIII w. oraz "rossica" to jest wydawnictwa o Rosji i jej kulturze w obcych językach. Z rzadkich wydań wymienić należy książki Erazma z Rotterdamu, druki Didota i Aldusa Manuciusa.

Zbiory slawistyki i mołdawistyki znacznie wzbogaciły się dzięki przekazaniu bibliotece archiwum księgozbioru P.D. Dragonova, mołdawisty i bibliografa. W jego zbiorach były dzieła znanego slawisty czeskiego Szafarikā, slawisty Chorwata W. Jagića, późniejszego profesora w Wiedniu, założyciela i wydawcy czasopisma "Archiv für slavische Philologie", rosyjskich filologów J.I. Venalina, P.I. Popena, D.N. Bantys-Kamenskogo, historyka Rosji i Ukrainy.

W 1941 roku personel biblioteki Instytutu liczył tylko 3 osoby. Mimo tak skromnych możliwości dokładano wszelkich starań, by zgromadzić jak największy księgozbiór. Nacisk położony był na kompletowanie mołdawistyki. Rozpoczęto również prace katalogowe i klasyfikacyjne wg schematu Tropowskiego. Biblioteka miała przed sobą perspektywy dalszego rozwoju.

Napad hitlerowski na ZSRR w 1941 r. udaremnił wszelkie plany biblioteki i Instytutu. W celu zabezpieczenia książek przed grabieżą i zniszczeniem część biblioteki udało się wywieźć do Bugurusłana w gubernii czałowskiej /dawniej orenburskiej/ nad rzeką Ural. Pozostały księgozbiór uległ rozproszeniu w czasie niemieckiej okupacji. W Bugurusłanie mimo wojny już w 1942 r. zaczął działać Mołdawski In-

stytut Pedagogiczny, dla którego niezbędne były książki. Biblioteka była mała, ale stopniowo zbiory jej rosły dzięki pomocy rosyjskiej Biblioteki Lenina i Instytutu Żurnalistyki, skąd wpłynęło kilka tysięcy numerów gazet rosyjskich "Prawda", "Izvestija" i "Bolševik'a". W sierpniu 1944 r. nastąpiło wyzwolenie Mołdawii przez Front Ukraiński, wówczas Instytut wraz z biblioteką wrócił do Kiszyniowa i rozpoczął swoją działalność jako Instytut Historii Językoznawstwa i Literatury.

Dla biblioteki rozpoczął się okres intensywnego tworzenia księgozbioru. Z pomocą biblioteki przyszły przede wszystkim biblioteki ZSRR, które ofiarowały wiele wydawnictw zwłaszcza periodyków rosyjskich. Na terenie samej Mołdawii udało się też wybrać ze składów książek zabezpieczonych przez okupanta wiele cennych wydawnictw, których Niemcy nie zdążyli wywieźć. Między innymi trafił do biblioteki Instytutu zbiór mołdawików, pochodzący z dawnej biblioteki uniwersyteckiej. W roku 1943 biblioteka uniwersytetu, założonego w Kiszyniowie w 1920 r. została zbombardowana, resztki jej księgozbioru zdolano uratować i przechować w Państwowym Archiwum, stamtąd zostały przekazane bibliotece Instytutu. Była to głównie wołoska i mołdawska literatura pierwszej połowy XIX w. oraz wydania wcześniejsze jak almanachy pisarza mołdawskiego XVIII w. G. Asachi, utwory Vasila Aleksandri, C. Negruzzi'ego. Cenne dokumenty Księstwa Mołdawskiego XVII i XVIII w. częściowo opublikowane w pracach Komisji Archiwalnej Gubernii Besarabskiej w r. 1900 otrzymała biblioteka Instytutu z Rumunii. Z innych państw napływały również wydawnictwa, książek francuskich otrzymała biblioteka ok. 15 tysięcy z różnych źródeł. Najwartościowszym zabytkiem języka mołdawskiego XVII w. są posiadane przez bibliotekę "Kazania metropolity Vaarlam", drukowane w 1643 r. staraniem metropolity Piotra Mogiły.

Powojenne dzieje biblioteki wiążą się ściśle z historią Mołdawskiej Republiki Socjalistycznej i jej rozwojem. Lata 1945 - 1949 to okres tworzenia się księgozbioru, trudności personalne, początki porządkowania zbiorów i ich opracowania. W roku 1949 powstaje Mołdawska Filia Akademii Nauk SRR ze swoją biblioteką. Wówczas wszystkie biblioteki naukowe i instytutowe zostają

w r. 1950 włączone do sieci bibliotek specjalnych Akademii Nauk ZSRR. Rozszerzyło to znacznie możliwości rozwojowe biblioteki Instytutu. Uzyskała ona środki dewizowe na zakup literatury zagranicznej, rozpoczął na szerszą skalę wymianę przede wszystkim z bibliotekami radzieckimi. Wraz z biblioteką Filii Akademii Nauk biblioteka Instytutu rozpoczyna okres ulepszania własnej pracy.

Obok porządkowania i katalogowania, ujawnia się konieczność stworzenia aparatu bibliograficzno-informacyjnego. Biblioteka Instytutu staje się ośrodkiem literatury mołdawskiej, pomaga w pracach dotyczących dziejów Mołdawii, służy również pomocą w pracach z zakresu językoznawstwa i literatury mołdawskiej.

Uchwały XX Zjazdu partii w r. 1956 położyły nacisk na badania naukowe instytutów związane z potrzebami gospodarki narodowej, postawiło to przed biblioteką zwiększone zadania zaopatrywania naukowców w literaturę krajową i zagraniczną.

Biblioteka Instytutu powiększa swój personel do 6 osób. Zwiększają się kredyty na zakup literatury zagranicznej oraz znacznie wzrasta wymiana. Nasilają się prace wewnętrzne biblioteki nad tworzeniem katalogów i kartotek, kryształuje się profil biblioteki, specjalizującej się w literaturze rosyjskiej, mołdawskiej i rumuńskiej. W r. 1959 biblioteka posiada już kilka katalogów:

1. Alfabetyczny i systematyczny ksiązek w języku rosyjskim i narodów ZSRR.
2. Alfabetyczny i systematyczny ksiązek zagranicznych w językach obcych wydanych do 1945 r.
3. Alfabetyczny i systematyczny ksiązek zagranicznych wydanych po 1945 r.
4. Alfabetyczny i systematyczny literatury pięknej w językach rosyjskim, mołdawskim i rumuńskim.
5. Systematyczny katalog literatury krajowej "mołdawika" osobny w języku rosyjskim i oddzielny w języku rumuńskim.

Katalogi systematyczne powstały w oparciu o tablice Tropowskiego i tablice klasyfikacji dziesiątej Wszechzwiązkowej Izby Książki.

Zbiory biblioteki Instytutu w r. 1961 liczyły 132 tysiące. Sytuacja biblioteki uległa całkowitej zmianie, kiedy w r. 1961 powstaje samodzielna Akademia Nauk Mołdawskiej SRR. Dwukrotnie powiększa się wpływ rzeczny biblioteki i wynosi ok. 7-8 tys. książek i czasopism, przybywa również wiele mikrofilmów i fotokopii rzadkich książek mołdawskich. W roku 1963 biblioteka Instytutu Historii, Językoznawstwa i Literatury zostaje połączona z biblioteką Instytutu Nauk Społecznych i przyjmuje nazwę Centralnej Biblioteki Naukowej Akademii Nauk. Zostaje określona jej struktura i zadania. Biblioteka ma służyć przede wszystkim rozwojowi nauki. Do biblioteki przekazuje się wszystkie wydawnictwa Akademii. Pracownicy biblioteki biorą czynny udział w opracowaniu bibliografii mogących pomóc naukowcom oraz mają obowiązek dostarczać potrzebnej literatury. W tym celu rozszerza się wymianę i uruchamia wypożyczalnie międzybiblioteczne krajowe i zagraniczne.

Od 1965 r. biblioteka uzyskuje płatny egzemplarz obowiązkowy z Moskwy, a także bezpłatny egzemplarz rejonowy republiki. Rozwój biblioteki następuje teraz szybko, w r. 1965 księgozbiór wynosi 410 tysięcy, na rok 1970 przewiduje się 600 tysięcy tomów i personel do 50 osób.

Nacisk w pracy położony jest na prace bibliograficzno-informacyjne. Zostaje skompletowany specjalny księgozbiór informacyjny o charakterze romanistycznym, obok katalogów zakładane są kartoteki jak np. kartoteka personalii, recenzji itp.

W oparciu o założone kartoteki opracowano szereg prac bibliograficznych :

1. Kidel A.: Materiały do bibliografii prac archeologicznych i etnograficznych w międzyrzeczu Dniestru i Prutu 1944-1955. Kiszyniów 1956, s. 5
2. Prace pracowników Instytutu Historii, Językoznawstwa i Literatury Mołdawskiej Filii Akademii Nauk ZSRR 1944-1957. Wykaz bibliograficzny. Zestawili L. Gucul, A. Kidel, A. Madatov pod red. E.M. Russeva. Kiszyniów 1957 s. 95
3. To samo dopełnienie 1959 r. s. 128

4. Kidel A., Savka P.: Związki mołdawsko-rumuńsko-rosyjsko-ukraińskie. Krótki spis bibliograficzny. Zestawili A. Kidel, P. Savka pod red. I.K. Varticana. Kiszyniów 1959, s. 34
5. Kidel A., Madatov A.: Mikołaj Kirillovic Mogiljańskij. Bibliografia. Red. A. Odud Kiszyniów 1960.

Obecnie Centralna Biblioteka Naukowa opracowuje wykaz publikacji pracowników Akademii Nauk Mołdawskiej SSR, przygotowuje bibliografie zawartości ważniejszych czasopism mołdawskich, bibliografie osobowe itp. Związana ściśle z Akademią Nauk i jej służąca biblioteka dostosowuje swoje plany prac do planów naukowych Akademii.